

є важливим елементом комунікативної культури педагога. Здатність кодування й декодування невербальної інформації формується в результаті присвоєння людиною соціокультурного досвіду й індивідуального досвіду пізнання й використання невербальних засобів у спілкуванні й може бути діагностована через характерні стереотипи інтерпретації ситуацій спілкування та через сформовані

когнітивні еталони міжособистісного пізнання. Невербальні засоби педагогічної комунікації, використовуються педагогом-музикантом з метою посилення емоційної чуйності студента, збільшення швидкості реагування й осмислення, впливу на формування музичного смаку, і т. ін. Вони виконують регулятивну, інформаційну та афективну функції і завжди повинні доповнювати один одного.

Література та джерела

1. Вопросы педагогики, исполнительства и применения информационных технологий в музыкальном образовании: труды МГИМ им.А.Г.Шнитке. – М., 2005. – Вып. 10. – 123 с.
2. Краткий психологический словарь / Сост. Л.А.Карпенко; под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985. – 431 с.
3. Макаренко А.С. Полное собрание сочинений: в 8 т. / Антон Семенович Макаренко. – М., 1987. – Т. 5. – 328с
4. Медушевский В.В. Интонационная форма музыки / В'ячеслав В'ячеславович Медушевский. – Москва: Композитор, 1993. – 262 с.
5. Нейгауз Г.Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога. Изд. 4-е. / Генрих Густавович Нейгауз. – М.: Музыка, 1982. – 300 с.
6. Ражников В.Г. Диалоги о музыкальной педагогике / Владимир Григорьевич Ражников. – М.:ЦАПИ, 1994. – 141 с.
7. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей / Борис Михайлович Теплов. – М.: Издательство АПН, 1947. – 335 с.

У статті розглядаються основні засоби невербального спілкування в системі «музикант–педагог – студент», їх значення, роль і функції у процесі підготовки майбутніх вчителів музики.

Ключові слова: педагогічне спілкування, невербальні засоби комунікації, проксемічні засоби, кінетичні засоби, такесичні засоби.

В статье рассматриваются основные средства невербального общения в системе «музыкант-педагог – студент», их значение, роль и функции в процессе подготовки будущих учителей музыки.

Ключевые слова: педагогическое общение, невербальные средства коммуникации, проксемические средства, кинетические средства, такесические средства.

The author of the article has considered the basic means of nonverbal communication in the system «musician-teacher – student», their meaning, role and functions in the training of future music teachers.

Key words: pedagogical communication, nonverbal communication, prosemic means, kinetic means, takesic means.

УДК 378.009.11

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СПІВПРАЦІ ІНСТИТУЦІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Сідун Л.,
м.Ужгород

Освіта у сучасному суспільстві відіграє особливо важливе значення, оскільки вона є частиною складного механізму, чинниками якого слід вважати навчання та виховання, за допомогою яких здійснюється цілеспрямоване формування особистості з гнучким та оригінальним мисленням, яка здатна максимально реалізувати свій інтелектуально-творчий потенціал. Головними функціями освіти є підвищення освітнього та культурного рівня членів суспільства, сприяння раціональному використанню вільного часу і зростання продуктивності праці [3, с.1]. Сьогодні освіта дедалі частіше набуває нового звучання і висуває нові вимоги до її вдосконалення. Наразі суспільство потребує громадянина з незалежним критичним мисленням, який самостійно і творчо здатен вирішувати наявні проблеми, готовий до опанування нових тенденцій та придбання нових знань і є високоосвіченим фахівцем.

Вища освіта в усіх країнах Західної Європи, та в Україні зокрема, переживає важкі часи, що зумовлено виникнен-

ням своєрідного розриву між освітою та умовами життя суспільства, що різко змінилися за останні десятиріччя. Чимало випускників вищих навчальних закладів не виявили належного рівня конкурентоспроможності на європейському ринку праці, що зобов'язує глибше проаналізувати тенденції в європейській та світовій освіті і доводить необхідність реформування системи освіти України, її удосконалення та підвищення рівня якості [9, с.5]. Якісна вища освіта – це сукупність професійних знань і вмінь, за допомогою яких можна реалізувати свій інтелектуально-творчий потенціал; ефективно пристосовуватися до швидкоплинних змін на ринку праці; максимально використовувати накопичений освітній капітал в умовах кардинальних світоглядних змін [5, с.70]. Якість також вимагає, щоб вища освіта мала міжнародний вимір, для якого характерними є обмін знаннями, мобільність викладачів та студентів, міжнародні науково-дослідні проекти з урахуванням національно-культурних цінностей та умов [3]. Тому актуальним є той факт, що у сучасних умовах дедалі більшою

ваги потребує розвиток співпраці між різними інституціями вищої школи, яка б гарантувала високоякісне навчання студентів, оскільки сучасне суспільство вимагає від особистостей швидкого реагування і правильного самостійного прийняття рішень у невідповідній динаміці подій.

Питання освіти у різний час вивчали як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, а саме: В.Алексєєв, Д.Богиня, М.Долішній, Й.Завадський, Т.Шульц та ін., які досліджували, головним чином, інноваційні підходи до управління освітніми закладами. Сучасні дослідники І.Волощук та М.Євтух розглядають питання належного забезпечення якості освіти, А. Швидко приділяє увагу необхідності співпраці університетів. Актуальним є наведення тих основних напрямків, за допомогою яких здійснюється ефективна співпраця між інституціями в освіті.

Мета публікації полягає у визначенні основних аспектів співпраці інституцій вищих навчальних закладів, а також у доведенні, що така співпраця сприятиме кращій підготовці фахівців і гарантуватиме їм гідне місце на європейському ринку праці. Завданням є дослідити наскільки співпраця інституцій в університетській освіті спроможна забезпечити належну якість знань.

На сучасному етапі глобалізації та інтеграції економіки країн Європейського Союзу зростає потреба у висококваліфікованих спеціалістах. Оскільки університети є інтелектуальними центрами минулого і майбутнього, що у своїй основі мають спільні цілі та методологію здобуття знань, було започатковано процес європейських реформ, що спрямований на створення Зони європейської вищої освіти до 2010 року. У Болонській декларації, підписаній міністрами з 29 країн, було викладено шість цілей, які країни-учасниці планують досягти до 2010 року, а саме: запровадження системи прозорих та сумірних наукових ступенів; запровадження дво-циклової системи вищої освіти; заснування системи кредитів; активізація мобільності студентів та науково-педагогічних кадрів; сприяння європейському співробітництву в забезпеченні якості освіти; сприяння європейському співробітництву між закладами вищої освіти.

Основний зміст Болонської декларації, прийнятої 19 червня 1999 року, полягає в тому, що країни-учасниці зобов'язалися до 2010 року привести свої освітні програми у відповідність до певних єдиних стандартів. Створення єдиного конкурентоспроможного та привабливого європейського освітнього простору, що базується на гармонізації стандартів академічних кваліфікацій випускників та національних стандартах якості освіти є стратегічною метою Болонського процесу. Виходячи з цього, основними завданнями та принципами європейського простору вищої освіти можна назвати: введення дво-циклового навчання; запровадження кредитно-трансферної системи; формування системи контролю якості освіти; сприяння міжнародному співробітництву; забезпечення широкого доступу до якісної вищої освіти; розширення мобільності студентів і викладачів; підготовка молоді до життя в демократичному суспільстві.

Проте, слід зазначити, що Болонський процес не ставить за мету однаковість систем освіти у різних країнах, а передбачає зміцнення взаємозв'язків та покращен-

ня взаєморозуміння між різними освітніми системами. З огляду на це, у системі освіти України визначаються наступні пріоритети: особистісна орієнтація вищої освіти; формування національних і загальнолюдських цінностей; рівні можливості у здобутті вищої освіти для всіх громадян; підвищення соціального статусу і професіоналізму працівників освіти; розвиток освіти, як відкритої державно-суспільної системи; пошук та використання нових методів навчання, які б уможливили прискорення підготовки висококваліфікованих спеціалістів; зосередженість на технологічних методах і розвитку системного, конструктивного мислення, необхідного для швидкого й ефективного прийняття рішення; інтеграція вищої школи з бізнесом та державними інституціями; відповідність системи вищої освіти глибоким структурним змінам, наявним у соціально-економічному житті; необхідність участі України у Болонському та світовому інтеграційних процесах у галузі вищої освіти за умови пріоритетного дотримання національних інтересів та вирішення власних практичних завдань.

Як відомо, Україна офіційно приєдналася до Болонського процесу 19 травня 2005 року на конференції, що відбулася у Норвегії в місті Берген. Згаданий процес передбачає: побудову європейського простору вищої освіти; посилення конкурентоспроможності європейської системи освіти; сумісність кваліфікації на вузівському та післявузівському етапах підготовки; формування та зміцнення інтелектуального, національно-культурного та соціального потенціалу європейських країн; зміцнення довіри між суб'єктами освіти; здорову конкуренцію між вузами за студентів, вплив та престиж. Також слід зазначити, що базовою позицією Болонських вимог є широкий доступ до різноманітності освітніх та культурних надбань різних країн, а не їх однотипність. Проте, прагнучи освітніх перетворень, вища школа України повинна мати за мету розвиток і набуття нових якісних ознак, а не втрату кращих традицій і, як результат, зниження національних стандартів якості.

Необхідність міжнародної співпраці у галузі вищої освіти є очевидною, адже це є не лише необхідною умовою підтримки високого рівня освіти певної країни, а й механізмом реалізації геополітичних та зовнішньоекономічних національних інтересів [10]. У статті 15 «Всесвітньої декларації про вищу освіту для XXI століття» зазначається, що у взаємовідносинах між вищими навчальними закладами слід керуватися принципами міжнародного співробітництва, що базується на солідарності, визнанні, взаємній підтримці та істинному партнерстві, яке у рівній мірі слугує інтересам партнерів, а також цінностями взаємного використання знань та навичок, незважаючи на державні кордони...Отже, навчальній програмі і процесам викладання та навчання повинен бути притаманний міжнародний аспект [3].

У міжнародній системі вищої освіти існує жорстка конкуренція за студентів та викладачів, за експорт своїх навчальних програм. З одного боку, така конкуренція стимулює викладацький персонал якомога повніше задіяти увесь свій творчий потенціал і вдосконалювати свою майстерність, миттєво реагуючи на потреби ринку праці. З іншого боку, випускники вузів можуть залучити ділові кола,

фонди чи, навіть, інших випускників до фінансування та активної допомоги у справах чи проєктах свого факультету. Невід'ємною частиною усіх систем вищої освіти повинна бути практика багатомовної комунікації, яка надасть можливість викладачам вільно читати лекції іноземною мовою для студентів різних національностей. Наразі перспективи такого експерименту обговорюються на факультеті міжнародних відносин Ужгородського національного університету. Впродовж кількох останніх років до викладання на цьому факультеті долучалися професори з Канади, США та Швейцарії. Студенти та викладачі неодноразово проходили стажування у провідних вузах вищезгаданих країн (а також Німеччини, Словаччини) та країнах близького зарубіжжя. Набутий досвід дає привід ввести ряд спекурсів економічних дисциплін, які б читалися фахівцями-економістами даного факультету на англійській мові. Окрім цього, деякі випускники згаданого факультету у перспективі працюватимуть на його благо, і їм належатиме можливість викладання певних дисциплін іноземною мовою (англійською, німецькою та французькою), що, в першу чергу, говоритиме про підвищення престижу факультету і підготовку спеціалістів-міжнародників вищого ґатунку. Отже, попри високу професійну підготовку спеціаліст повинен вільно володіти однією чи двома іноземними мовами, бути високоосвіченою людиною з широкими та багатосторонніми знаннями. Необхідність володіння іноземною мовою очевидна, оскільки вона є особливо важливим аспектом у міжнародній співпраці, і, на думку М.Вурам, допомагає особі: успішно діяти поза межами рідної мови, культури, світогляду; позитивно взаємодіяти з представниками іншої держави та культури; узгодити спосіб спілкування та взаємодії, який задовольняє співрозмовників [14].

У світлі усіх змін, що відбуваються у вищій освіті за останнє десятиліття, спостерігається тенденція до впорядкування навчальних програм згідно до міжнародних вимог, що, в свою чергу, сприятиме умовам підготовці фахівців з належним рівнем якості знань та отримання диплому, що визнається як у країнах Європи, так і в світі. Проте, одного перегляду учбових планів та програм згідно міжнародних стандартів не є достатнім, щоб говорити про якісний вихід на міжнародний простір. Беручи за основу аспекти розвитку міжнародної діяльності Казанської ДСГА, робимо висновок, що для забезпечення умов визнання за кордоном, інститутам вищої освіти необхідно співпрацювати у наступних напрямках: приймати участь у міжнародних проєктах, направлених на покращення якості та розширення низки освітніх послуг; приймати активну участь у роботі міжнародних університетських асоціацій та міжнародних конференціях; приймати участь у міжнародних науково-практичних форумах; надавати заявки на гранти міжнародних організацій; залучати іноземні університети, фірми, компанії та інші організації до підготовки молодих спеціалістів; заохочувати і розширювати професійну підготовку досвідчених фахівців; проводити консультації і заключати договори з іноземними фірмами про стажування викладачів з метою підготовки кваліфікованих спеціалістів; використовувати досвід кращих університетів Європи та світу; читати фахові дисципліни іноземною мо-

вою (для прикладу, англійською); проводити магістерські програми на іноземній мові (наприклад, англійській) разом із зарубіжними партнерами; перейти до єдиної системи оцінки знань.

Переваги міжнародної співпраці очевидні, оскільки відбувається постійний процес вдосконалення навчального процесу, що бере до уваги сучасні методики викладання; значно покращується матеріально-технічне оснащення університетів, підвищується якість наукових досліджень завдяки придбанню найновішої технології; підвищується кваліфікація викладацького персоналу, що є тим дієвим поштовхом, який допомагає шукати такі інноваційні підходи, які б сприяли підвищенню якості знань та забезпечували активну участь студентів у процесі навчання.

Однак, незважаючи на велику кількість позитивних моментів, існує низка проблем, які вимагають нагального вирішення. Гальмує якість співпраці з зарубіжними партнерами слабо розвинена інфраструктура навчання іноземних студентів, потребують розвитку консультаційні служби, які обслуговують міжнародну діяльність, відчутний брак навиків роботи з зарубіжними партнерами у працівників вузів. З іншого боку, привертає увагу масовий відтік освічених фахівців, оскільки значна частина молоді вбачає свою майбутню професійну діяльність у країнах Європи, а це негативно вплине на соціально-економічний розвиток України. Тому, слід наголосити на необхідності стримувати еміграцію студентів та висококваліфікованих спеціалістів, тому що вони потрібні своїм країнам для науково-технологічної діяльності, що є творчою основою соціально-економічного розвитку їхнього суспільства.

Університети поряд з іншими освітніми закладами є тим єдиним місцем, де студенти вчаться знаходити чесні та об'єктивні відповіді на питання про навколишнє середовище, технологію, причини сучасних проблем та конфліктів, а також про те, як їх можна подолати, прискорити розвиток своєї країни, наблизити її до сучасного ідеалу світу [13, с.515]. Освіта з плином часу переживає свої етапи становлення, дає трактування тим освітньо-виховним завданням, які є характерними для певного часового проміжку. Тому існує необхідність підняти питання про методи і мету існування сучасної системи освіти в умовах принципово нових суспільних, економічних, політичних, культурних та історичних процесів. Увійшовши у нове століття, ми оглядаємося на попереднє з його системою освіти, якою пишаємося і в якій водночас шукаємо недоліки. Ми прагнемо її покращити, намагаючись знайти оптимальні шляхи вдосконалення підготовки сучасних спеціалістів у різних галузях науки. Тому співпраця інституцій у вищій освіті є необхідною передумовою для створення таких умов, які будуть сприятливими для тих осіб, що бажають вийти на європейську чи світову арену. Наша мета – це конкурентоспроможний фахівець з високими якісними знаннями і належним дипломом нового зразка, який гідно і цивілізовано представлятиме свою країну, є творчою особистістю, готовою до саморозвитку та самовдосконалення, до життя та співпраці в умовах інформаційного суспільства.

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що у час якісних змін, які відбуваються в Україні та Європі, співпраця інституцій у вищій освіті необхідна насампе-

ред власне країнам для їхнього соціально-економічного розвитку, чого можна досягти тільки за допомогою висококваліфікованих спеціалістів. Підготовка фахівців потребує поступового, планомірного і системного характеру, залучення не лише традиційних національних методик навчання, а розширення цієї бази за рахунок досвіду

і знань провідних вищих навчальних закладів зарубіжних країн для створення такої системи вищої освіти, яка б гарантувала максимальну підготовленість до ефективного подолання тих викликів, з якими особистості стикатимуться у своїй професійній діяльності.

Література та джерела

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник / Анатолій Миколайович Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Методичні матеріали на тему «Модернізація вищої освіти України і Болонський процес» / [Бек В., Легка В., Полтушенко О., Капленко Г.]. – Л.: 2004. – 80 с.
3. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры. – М.: СГУ., 1999. – 36 с.
4. Гаращук О.В. Соціально-економічні аспекти розвитку вищої освіти в Україні: дис... кандидата наук: 08.09.01 «демографія, економіка праці, соціальна політика і економіка» / Олена Василівна Гаращук. – Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. – Київ, 2006.
5. Євтух М.Б. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства / М.Б.Євтух, І.С.Волощук // Педагогіка і психологія. – 2008. – №1. – С.70-74
6. Зайчук В.О. Управління якістю освіти як складова державної освітньої політики / Валентин Олександрович Зайчук // Педагогіка і психологія. – 2007. – №2. – С.18-26
7. Кісіль М.В. Якість вищої освіти як предмет філософського аналізу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук: спец. 09.00.10 «філософія освіти» / Микола Васильович Кісіль. – Інститут вищої освіти Академії педагогічних наук України. – К., 2008. – 16 с.
8. Коваленко О. Виклики сучасної освіти, або Як підготувати учня до життя у відкритому суспільстві / Оксана Коваленко// Іноземні мови в навчальних закладах. – 2008. – №1. – С.8-10
9. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: Матеріали до першої лекції / Уклад. М.Ф.Степко, І.І.Болюбаш, К.М.Левківський, Ю.В.Сухарніков; Відп. ред. М.Ф.Степко. – К.: 2004. – 24 с.
10. Перспективы развития международного сотрудничества Казанской ГСХА на 2006-2011 г.г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.kazgau.ru/perspect.doc> – Загол. з екрану. – Мова рос.
11. Попсуй А. Здатність жити, навчатись і діяти / Анатолій Попсуй // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2008. – №1. – С.30-35
12. Характеристика особенностей в приоритетах образовательной политики некоторых стран СНГ и ближнего зарубежья [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.charko.narod.ru/tekst/an10/2_4.html> – Загол. з екрану. – Мова рос.
13. Швыдко А.А. Сотрудничество университетов как фактор инновационных стратегий развития образовательного пространства / Алексей Александрович Швыдко // Инновации и образование. Сборник материалов конференции. Серия «Symposium», выпуск 29. СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2003. – С.514-521
14. Byram M., Zarate G. Defining and Accessing Intercultural Competence: Some Principles and Proposals for the European Context // Language Teaching. – 1996. – №10. – P.239-243

У статті розглядається питання розвитку основних аспектів співпраці між різними інституціями у вищій освіті як необхідного чинника у підготовці висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців з якісними знаннями, здатних миттєво й самостійно приймати правильні рішення, займати гідне місце на європейському ринку праці та належно представляти свою країну на європейському та світовому просторі.

Ключові слова: міжнародна співпраця, зона європейського освітнього простору, висококваліфікований та конкурентоспроможний фахівець, якісні знання, Болонський процес.

В статье рассматривается вопрос развития основных аспектов сотрудничества между различными институтами в высшем образовании как необходимого фактора в подготовке высококвалифицированных и конкурентоспособных специалистов с качественными знаниями, способных мгновенно и самостоятельно принимать правильные решения, занимать достойное место на европейском рынке труда и должным образом представлять свою страну в европейском и мировом пространстве.

Ключевые слова: международное сотрудничество, зона европейского образовательного пространства, высококвалифицированный и конкурентоспособный специалист, качественные знания, Болонский процесс.

The author of the article has considered the issues of development of the basic aspects in the cooperation among different institutions of higher education as an essential factor in teaching highly qualified and competitive specialists with qualitative knowledge who are prepared to make quick and independent decisions, take a worthy place in the European labour market and duly represent their country in the European and world arena.

Key words: international cooperation, zone of European educational space, highly qualified and competitive specialist, qualitative knowledge, Bologna process.